

Remiss avseende Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget att ta fram ett förslag till en strategi för miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 24 juni 2014 erhållit rubricerat ärende för yttrande. Med anledning härav vill SGU framföra följande:

SGUs utgångspunkter

Till SGUs huvuduppgifter hör att tillhandahålla geologisk information för samhällets behov och att stödja en hållbar tillväxt av gruv-, berg- och mineralindustrin. Här ingår även att värna om geologiska värden och att föra fram geologins betydelse för naturmiljö, kulturmiljö och naturtjänster inklusive ekosystemtjänster.

Bergsstaten är en del av SGU och är det beslutsorgan som ansvarar för frågor att med tillämpning av minerallagen pröva frågor om tillstånd för undersökning och bearbetning av mineralfyndigheter samt att utöva tillsyn av efterlevnaden av minerallagen.

SGU är även miljömålsmyndighet med särskilt ansvar för miljö kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet (som även omfattar minskad användning av naturgrus). Som miljömålsmyndighet har SGU även ett generellt ansvar att verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås.

SGU lämnar synpunkter på ärendet utifrån myndighetens ovanstående uppgifter.

Geologiska förutsättningar, geologiska värden och grundvattenpåverkan

SGU noterar att för de för fjällen helt grundläggande geologiska förhållandena till stor del saknas i beskrivningen av fjällmiljöns förutsättningar och värden. Fjällen har en för landet unik berggrund och rika mineral tillgångar. Jordavlagringar präglas av läget invid de upprepade nedisningarnas källa och det förekommer en rad olika typer av jordformationer. Grundvattentillgångarna är lokalt betydande.

I kapitel 5, som beskriver miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö, saknas de geologiska grundförutsättningarna nästan helt när man beskriver landskapets karaktär (kapitel 5.1). I målets preciseringar (kapitel 5.2) saknas geologiska naturvärden, geologisk mångfald och bevarande av geologiskt värdefull natur- och

kulturmiljö, som t.ex. viktiga källor och utströmningsområden, värdefulla geologiska formationer och landskap, kulturmiljöer som vuxit fram som ett sampel mellan människa och geologi (bosättningar, tidig gruvbrytning) m.m. Ekosystemtjänster som kopplar till grundvattnet och grundvattenberoende ekosystem tydliggörs ej.

Även i kapitel 6, där olika verksamheters påverkan på fjällmiljön beskrivs, saknas påverkan på geologiska värden, och påverkan på grundvattnet nämns endast kortfattat i relation till mineralutvinning. Även andra aktiviteter som turism, byggnation/anläggningar samt vägar och annan infrastruktur, kan medföra konsekvenser för vattenförsörjning, vattentillgång och påverkan på grundvattnet och grundvattenberoende ekosystem.

7.2 Etappmål om anspråk på fjällområdet

SGU ser positivt på föreslaget etappmål. I utredningen anges att det senast 2018 ska ha utförts kartläggning av olika intressens behov och anspråk på mark och vatten i fjällområdet och att förslag ska finnas på hur sammanvägning av dessa behov och anspråk kan ske. Som nämnts ovan saknar SGU i denna utredning ett antal utgångspunkter utifrån geologiska förhållanden och grundvattnets betydelse som i det förslagna fortsatta arbetet behöver beaktas eller kommenteras. SGU kan medverka avseende flera olika intressen: geologiskt basunderlag, geologiskt intressanta och värdefulla områden (för geologiskt arv, natur- och kulturmiljö), mineralnäringens intressen samt intressen för vattenförsörjning, grundvattenkvalitet och grundvattenberoende ekosystem som källmiljöer och våtmarker. SGU önskar därför ges tillfälle att medverka med synpunkter och dataunderlag i ett tidigt skede till det uppdrag som föreslås ges till länsstyrelserna i Dalarnas, Jämtlands, Norrbottens och Västerbottens län.

Att samla och dokumentera avvägningarna i en plan för hela fjällområdet ser SGU också som positivt. SGU saknar dock en diskussion och konkreta förslag kring aktuella styrmedel och hur styrmedelsfrågan ska hanteras. På s. 61 i utredningen, där övergripande utgångspunkter för arbetet anges, framgår endast att: "Olika styrmedel bör beaktas".

7.3 Etappmål om förutsättningar för ett betespräglat fjälllandskap

SGU ser positivt på föreslaget etappmål och föreslagna åtgärdsfält/program men saknar även här kopplingen till de geologiska förutsättningarna.

Avseende "Åtgärdsprogram annan exploatering" i kap. 7.3.5.1 på s.70 bedömer SGU att åtgärder avseende befintlig mineralbrytning kan komma ifråga samt eventuellt åtgärder avseende efterbehandling av historisk mineralbrytning som inte omfattats av nuvarande lagstiftning. SGU bör vara en aktör i arbetet med dessa frågor.

Avseende "Åtgärdsfält långsiktig kunskapsuppbyggnad", kap 7.3.5.2, vill SGU lyfta fram behovet av att föra in de geologiska förhållandena i analyser av förutsättningar

för renbete, betesrelaterade naturvårdsåtgärder och samspelet mellan rennäringen och natur- och kulturmiljön.

SGU noterar att under "Befintliga styrmedel", kap 7.3.6.2, nämns inte Plan- och bygglagen, Miljöbalken, Minerallagen m.fl.lagar, förordningar och andra regler som verkar styrande för markanvändning, tillåtlighet och villkorsgivning för verksamheter som kan påverka förutsättningarna för bedrivandet av ett hållbart renbete.

7.4 Etappmål om terrängkörning

SGU ser positivt på föreslaget etappmål och föreslagna åtgärdsprogram. Etappmålet kommer att kunna bidra till att motverka den negativa trenden med ökat fordonsslitage i fjällen. För att ytterligare lyfta betydelsen av vattnet i fjällmiljön föreslår SGU att i lydelsen av det föreslagna etappmålet sker en förändring där "samt mark- och vegetationsskador förebyggs" ersätts med "samt skador på mark, vattenområden och vegetation förebyggs". Ett exempel på behovet är vad som anges på s. 90 under rubriken "skador" där det tydliggörs att slitage orsakat av barmarkskörning är särskilt tydligt på myrmarker. Genom att lyfta in "vattenområden" i etappmålet lydelse ges förutom stöd för ytvattnet även bättre förutsättningar att större uppmärksamhet ges på grundvattnet i form av källor/utbredda källområden, grundvattenberoende terrestra och akvatiska ekosystem, etc.

Även i redogörelsen för detta etappmål önskar SGU en tydligare beskrivning och koppling till geologiska förutsättningar så att viktiga geologiska värden bibehålls, exempelvis för grundvattnet så som anges i stycket ovan. Under "utsläpp", i kap 7.4.2.1 sid 92, nämns endast utsläpp till luft men inte till grund- och ytvatten.

Under Åtgärdsfält "Kartläggning av leder", kap 47.4.4.3 s. 97 vore det positivt att föra in en skrivning om att sådana leder som innehåller geologiskt intressanta områden ska vara möjliga att identifiera och att det bör tas fram underlag för bevarande och vid behov upprustning av dessa objekt.

7.6 Insatser för särskilt värdefull natur och 7.7 Insatser för kulturmiljövärden

SGU återkommer, när det gäller innehållet i dessa kapitel, till behovet av att synliggöra att de geologiska förhållandena är styrande för landskapsbild och även ofta grundläggande för var särskild värdefull natur återfinns och kulturvärden skapats. SGU efterfrågar generellt i utredningen kartläggning och insatser som avser geologiska förutsättningar för landskap, natur- och kulturmiljö samt utpekande av områden av särskilt värde avseende berggrund, mineral, jordlager och grundvatten i genomförandet för att uppnå etappmålen. SGU menar att den bristanalys som föreslås för värdefulla naturområden samt de insatser som föreslås avseende kulturmiljövärden måste beakta och innehålla dessa aspekter.

Styrmedel

SGU noterar att få möjliga styrmedel har identifierats i utredningen. Någon identifiering av motverkande styrmedel har ej gjorts, eller förslag till förbättringar av befintliga styrmedel (alternativt bättre implementering av befintliga styrmedel) som exempelvis Miljöbalken och PBL.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Lena Söderberg.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även adjungerade professorn Lars-Ove Lång, statsgeologerna Björn Holgersson, Helena Dahlgren, Björn Wiberg samt juristen Fredrik Bäck, den senare föredragande, deltagit.

Lena Söderberg

Fredrik Bäck